

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

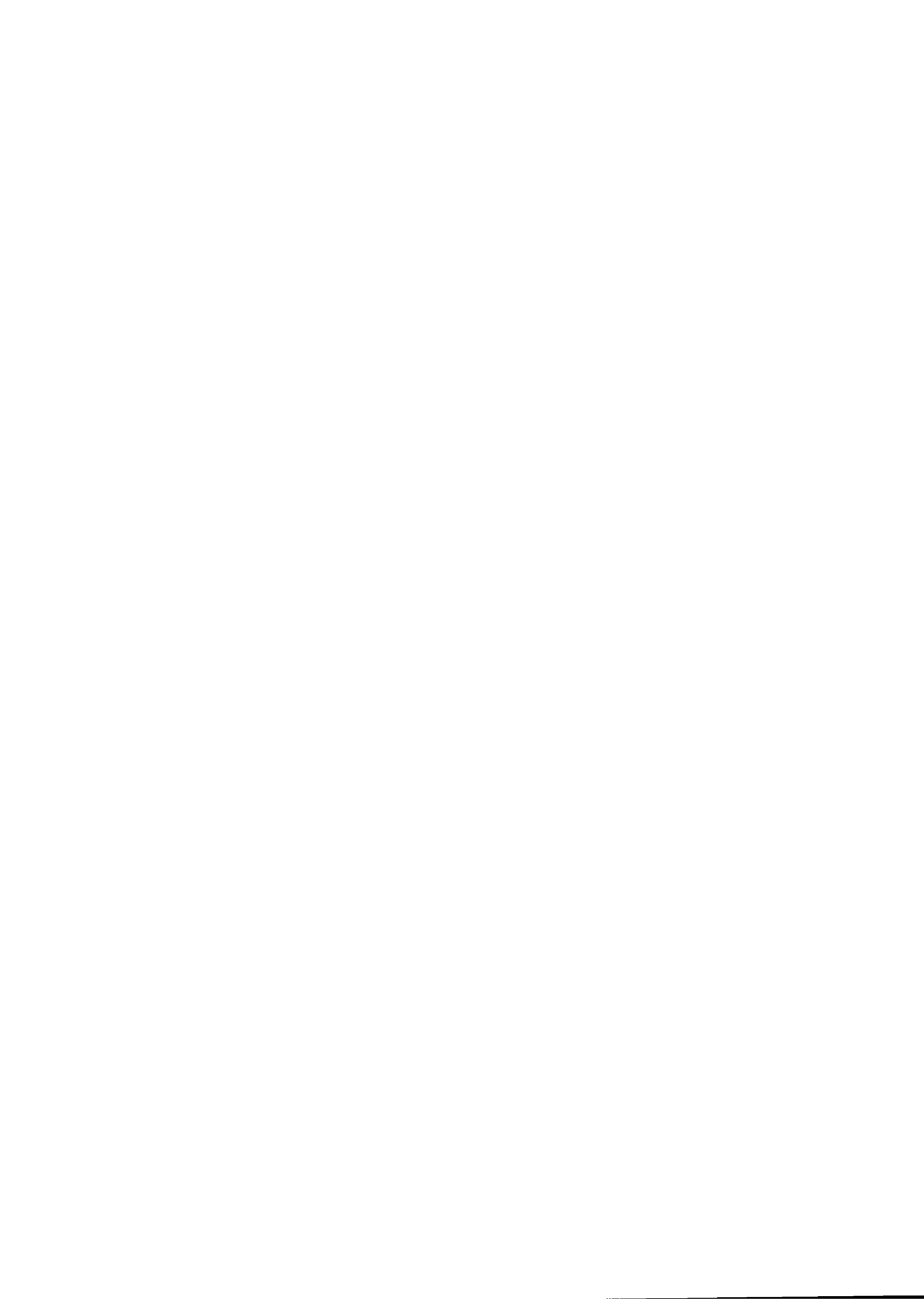
Diplomsko delo

RAZVOJ SLOVENSKEGA
ZAVAROVALNIŠTVA

Vesna Đokić

Koper, 2008

Mentor: doc. dr. Rasto Hartman

POVZETEK

Zavarovalništvo je ena izmed najhitreje rastočih, prav tako pa ena najpomembnejših gospodarskih panog vsake države. To dokazuje stalno povečanje deleža bruto premije v bruto domačem proizvodu pri nas in v svetu. Ob tem zavarovalništvo s svojo naložbeno dejavnostjo pomembno vpliva na rast bruto domačega proizvoda. Z vstopom v Evropsko unijo je Slovenija postala del enega največjih svetovnih trgov. Slovenske zavarovalnice lahko poslujejo v vseh državah članicah z odpiranjem podružnic in agencij. Nekatere zavarovalnice so v tujini že prisotne, nekatere se odpravljajo. Zavarovalne institucije si bodo v prihodnje prizadevale ustvariti čimbolj konkurenčen trg z enakimi pravili za vse in ciljem zaščite interesov zavarovancev.

Ključne besede: zavarovalništvo, bruto premije, naložbena dejavnost, zavarovalne institucije, konkurenčen trg.

SUMMARY

Insurance is one of most quickly growing, as well one most important economic prologs of every state. This is proving permanent enlargment of share of gross premium in gross domestic product in our country and in world. Insurance with its investment activity influences growth of gross domestic product important next to this. Slovenia became part of one of largest world markets with entry to European Union. Slovene insurance companies can do business with openig of branches in all member countries and of agencies. Some insurance companies are already present abroad, of some abolish. Insurance instituions will strived to create more competitive market with equal rules for and goal of protection of interests of policyholders.

Key words: insurance, gross premium, investment activity, insurance companies, competitive market.

UDK: 368:001.892(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Pojem in bistvo zavarovanja	2
1.1.1	Pojem zavarovanja	2
1.1.2	Bistvo zavarovanja	3
1.1.3	Temeljne naloge zavarovanja	4
1.2	Nekateri zavarovalni pojmi	4
1.2.1	Zavarovalnica	4
1.2.2	Zavarovalstvo	4
1.2.3	Premija	5
1.2.4	Odškodnina	6
1.2.5	Udeleženci v zavarovalnem razmerju	6
1.2.6	Nastanek zavarovalnega razmerja	7
1.2.7	Vsebina zavarovalnega razmerja	7
1.2.8	Zavarovalna listina	8
2	Razvoj zavarovalništva na slovenskih tleh do leta 1990	9
2.1	Splošno	9
2.2	Začetki	9
2.3	Obdobje tržnega zavarovalstva v Avstro-Ogrski (1900-1918)	9
2.4	Obdobje brez zavarovalnega nadzora v Kraljevini Jugoslaviji (1919-1936)	10
2.5	Obdobje zavarovalnega nadzora v Kraljevini Jugoslaviji (1937-1945)	10
2.6	Obdobje administrativnega zavarovalstva in monopola po 2. svetovni vojni (1946-1961)	11
2.7	Obdobje navidezne konkurence (1962-1967)	11
2.8	Obdobje tržnega zavarovalstva v samoupravnem gospodarstvu (1968-1976)	12
2.9	Obdobje liberalizacije brez zavarovalnega nadzora (1977-1990)	12
3	Razvoj slovenskega zavarovalništva od leta 1990 do leta 2006	13
3.1	Obdobje omejenega zavarovalnega nadzora (1991-1993)	13
3.2	Obdobje konkurence in sodobnega zavarovalnega nadzora (1994-2006)	14
3.3	Stanje zavarovalništva v Sloveniji	17

4	Razvoj zavarovalne zakonodaje in zavarovalnega nadzora v Sloveniji.....	21
4.1	Obdobje do leta 2000	21
4.2	Obdobje od leta 2000 do leta 2007.....	21
5	Možnosti razvoja zavarovalništva v Sloveniji.....	25
5.1	Gibanje bruto zavarovalnih premij.....	25
5.2	Lastniška struktura zavarovalnic	27
5.3	Mednarodna dejavnost zavarovalnic	30
5.3.1	Prodor slovenskih zavarovalnic na tuje trge.....	31
5.3.2	Prodor tujih zavarovalnic na slovenski trg	32
5.4	Povezovanje zavarovalnic z bankami.....	33
5.4.1	Bančno zavarovalništvo v EU	36
5.4.2	Bančno zavarovalništvo v Sloveniji	37
6	Sklep	41
	Literatura in viri.....	42

PONAZORILA

Slika 4.1	Deleži življenjskih in neživljenjskih zavarovanj v letu 2006.....	23
Slika 5.1	Lastništvo slovenskih zavarovalnic	30
Slika 5.2	Prodaja zavarovalnih polic prek bank	36
Tabela 3.1	Tržni deleži zavarovalnic v (%)	19
Tabela 3.2	Bruto zaslužene vrednosti vseh zavarovalnih družb	20
Tabela 4.1	Zavarovalna dejavnost v Sloveniji 2002	22
Tabela 4.2	Tržni deleži zavarovalnih družb 2006 (v %).....	24
Tabela 4.3	Tržni deleži pozavarovalnih družb v letu 2006 v (%).....	24
Tabela 5.1	Struktura bruto obračunane premije leta 2005 v Sloveniji in EU	26
Tabela 5.2	Predvidevanja rasti zavarovalnih premij v svetu in Sloveniji	27

1 UVOD

Slovensko zavarovalništvo se je v zadnjih desetih, petnajstih letih močno razvilo. Pri prebivalstvu, posameznikih in odgovornih v gospodarskih družbah, je opazen porast zavarovalne zavesti, osnovne potrebe po zavarovanju premoženja in sebe. Zavarovalništvo je eno od razvijajočih in rastočih gospodarskih panog. Namen mojega diplomskega dela je podrobneje predstaviti razvoj slovenskega zavarovalništva. Diplomsko delo je razdeljeno na pet poglavij.

V prvem poglavju bom opisala nekaj temeljnih pojmov, ki so potrebni za razumevanje zavarovalništva. Namreč zavarovalništvo je zapletena, ampak tudi nadvse zanimiva in predvsem tudi perspektivna dejavnost.

V drugem poglavju bom poskušala bralcu sistematično prikazati razvoj zavarovanja, od prvih začetkov do nastanka sodobnega zavarovalništva. Poglavje bom tako razdelila na več podpoglavij in tako predstavila začetke zavarovanja v Sloveniji po obdobjih, razvoj v obdobju med vojnama in po vojni, vse do leta 1990.

V tretjem poglavju svojega diplomskega dela bom podrobneje predstavila zavarovalno zakonodajo v Sloveniji od osamosvojitve. Po osamosvojitvi se je pri nas začelo novo obdobje razvoja zavarovalništva, sčasoma se je tako slovensko zavarovalništvo prilagodilo evropskemu poslovanju. V zaključku tega poglavja bom podala tudi nekatere ugotovitve o stanju zavarovalništva v Sloveniji.

V četrtem poglavju bom predstavila razvoj zavarovalne zakonodaje od leta 2000 do leta 2007. Na začetku tega poglavja bom opisala nekaj zakonov, ki predstavljajo zavarovalno zakonodajo pri nas. Ob spremembah in dopolnitvah zakonov se je slovensko zavarovalništvo še bolj razvilo. Tako se je z razvojem zavarovalne zakonodaje slovensko zavarovalništvo približalo sodobnim evropskim standardom.

V zadnjem, petem poglavju in zaključku svojega diplomskega dela bom podala nekaj statističnih ugotovitev glede gibanja bruto premij in lastništva slovenskih zavarovalnic. Ob tem se bom navezala tudi na mednarodno dejavnost zavarovalnic, torej prodor slovenskih zavarovalnic na tuje trge in prodor tujih zavarovalnic na slovenski trg, ter na bančno zavarovalništvo pri nas in v Evropi.

1.1 Pojem in bistvo zavarovanja

1.1.1 Pojem zavarovanja

Izredno veliko znanstvenikov - teoretikov se je ukvarjalo z zavarovalniško problematiko in poskušalo definirati zavarovanje. Vse definicije o zavarovanju kot dejavnosti (ali industriji) pa je pripeljejo do enake osnove; da je zavarovanje dejavnost zaščite gospodarstva pred določenimi nevarnostmi, ki ogrožajo premoženje in osebe. Pravo znanstveno razlago zavarovanja kot gospodarske kategorije je dal Karl Marx, ki je v svojih delih poudarjal tudi nujnost obstoja rezervnega sklada (iz katerega se oblikuje tudi zavarovalni sklad). Ta sklad je gospodarska nujnost; iz njega financiramo odpravljanje škod, ki so posledica elementarnih in podobnih nezgod. Vse do danes ni sprejetega enotnega mišljenja o mestu in vlogi zavarovanja v gospodarstvu, ker nekateri njegovo mesto vidijo v proizvodnji, drugi v delitvi, tretji v menjavi in četrti v porabi (Bijelič 1998, 3).

Zavarovalništvo je gospodarska dejavnost, katere osnovni cilj je ustvarjanje gospodarske varnosti in sredstvo za uravnavanje nevarnosti. Kot gospodarska dejavnost je zavarovanje podrejeno določenim gospodarskim zakonitostim, katerih delovanje je v določenih situacijah potrebno uravnati: sproščati, pospeševati, izkoriščati (npr. država z novim zdravstvenim zakonom skuša povečati splošno zdravstveno zavarovanost na področju dodatnih zavarovanj, kar pospešuje s fiskalno politiko: na nova zavarovanja je ukinila obdavčitev) (Ojsteršek 2005, 8).

V pogovornem jeziku se pojem zavarovanja uporablja v različnih pomenih. V vsakodnevni praksi običajno pomeni zavarovanje čisto konkretno obliko zavarovalne pogodbe oz. zavarovalno pogodbenega razmerja med zavarovalnico oziroma zavarovateljem na eni strani in skleniteljem zavarovanja na drugi strani. Pri čemer lahko na eni strani sklenitelja zavarovanja nastopa tudi zavarovanec zraven zavarovalca. Le-ta ima iz zavarovalnega razmerja pravice, na podlagi katerih lahko v primeru nastanka zavarovalnega primera zahteva izplačilo zavarovalnine.

To pomeni, da sta pri zavarovalni pogodbi lahko sklenitelj zavarovanja in zavarovanec ista oseba ali pa ne, namreč zavarovalec (sklenitelj zavarovanja) je tisti, ki sklene zavarovalno pogodbo in je s tem zavezan plačati premijo. Zavarovanec pa ima iz tega razmerja kot že omenjeno, določene pravice (Grobelnik 2003, 2).

Meje, v katerih poteka zavarovalništvo kot dejavnost, postavlja zakon velikega števila, ki sicer ni gospodarska zakonitost, njegovo uveljavljanje pa ima pomembne gospodarske posledice. Zavarovanje je edina gospodarska dejavnost, katere bistvo izvira iz uveljavljanja zakona velikega števila. Zavarovanje pa ni samo nekakšna gospodarska dejavnost na splošno, ampak ena od temeljnih gospodarskih dejavnosti po prvi delitvi dela v narodnem gospodarstvu in ima kot takšna posebno naravo in lastnosti, posebno bistvo in zato posebne funkcije in položaj v gospodarstvu in družbi kot celoti.

Glavne sestavine takšne opredelitve zavarovanja so (Ojsteršek 2005, 8):

- Gospodarska institucija.
- Gospodarska varnost.
- Združevanje rizičnih objektov.
- Izravnavanje nevarnosti.

1.1.2 Bistvo zavarovanja

Bistvo zavarovanja je v vzajemnosti in solidarnosti subjektov, povezanih v t. i. rizični skupnosti. Da bi lahko govorili o zavarovanju, je nujno, da obstaja skupnost uporabnikov in lastnikov zavarovanih predmetov, ki lahko posamično utrpijo škodo zaradi določenih tveganj in se iz tega razloga povežejo v skupnost, v kateri nosijo nek skupen rizik.

Naloga zavarovanja je, da številna tveganja, ki so jim zavarovanci izpostavljeni, prerazporedi na vse zavarovance, in da oškodovancu ob utrpeli škodi izplača ustrezno nadomestilo za utrpelo škodo (skladno s sklenjeno pogodbo) (Bjelič 1998, 4).

1.1.3 Temeljne naloge zavarovanja

Naloga zavarovanja je, da številna tveganja, ki so jim zavarovanci izpostavljeni, prerazporedi na vse zavarovance, in da zavarovancu/oškodovancu/upravičencu izplača ustrezno nadomestilo za utrpelo škodo ali ustrezno vsoto v skladu s sklenjeno zavarovalno pogodbo. Za posameznika nikoli ne moremo trditi, ali bo in kdaj bo izpostavljen uresničitvi nekega škodnega dogodka, za veliko skupino posameznikov pa pojav določenih škodnih dogodkov lahko predvidimo z veliko verjetnostjo (Bjelič 1998, 4).

Temeljne naloge zavarovanja v vsakem gospodarstvu so (Ojsteršek 2005, 9):

- odstranjevanje motenj v ekonomskem delovanju gospodarskih celic;
- preventivna in represivna dejavnost;
- vlaganje v tehnične sklade.

1.2 Nekateri zavarovalni pojmi

1.2.1 Zavarovalnica

Zavarovalnica je samostojna organizacija, ki kot svojo temeljno gospodarsko dejavnost opravlja zavarovanje. Ta vsebinska opredelitev vključuje tri prvine: organizacijo, njeno samostojnost in njeno temeljno dejavnost. Organizacija kot prvina se kaže v dveh izrazih, navznoter in navzven. Navznoter mora biti to poseben obrat, ki je na samosvoji način diferenciran in integriran ter s tem najprimerneje urejen gmotno in opremljen za ustrezno namembno delovanje zavarovalnih delavcev. Navzven pa mora imeti ustrezni pravni status, ki ga določa za takšne organizacije družba (Boncelj 1983, 14).

1.2.2 Zavarovalstvo

To je celotnost bodisi individualnega bodisi socialnega zavarovanja kakega narodnega gospodarstva, povezanih med seboj z določenimi načeli v poseben narodnogospodarski organizacijski sistem.

Torej ločimo individualno zavarovalstvo in socialno zavarovalstvo. Zavarovalstvo je potemtakem sistem in s tem, gledano od zunaj, v sebi sklenjena celota, od znotraj pa razčlenjeno na zavarovalnice, ki so med seboj ustrezno organizacijsko povezane. Je poseben narodnogospodarski organizacijski sistem, saj po zavarovalnicah izvaja celotno zavarovanje kot temeljno gospodarsko dejavnost po prvi delitvi narodnogospodarskega dela. Ima svojo gospodarsko in družbeno podlago. Gospodarska podlaga mu pomeni delitev nevarnosti, družbena podlaga pa vedno zakon, ob konkurenci pa tudi združenje zavarovalnic, ki varuje njihove življenjske interese. Notranje pa ga vežejo in oblikujejo narodnogospodarska in zavarovalna načela, ki zanj veljajo, in so splošna in posebna (Boncelj 1983, 17-18).

1.2.3 Premija

Plačilo, ki ga prejme zavarovalnica za opravljeno zavarovalno storitev, imenujemo zavarovalna premija, pri socialnem zavarovanju tudi prispevek (Flis 1995, 346).

Gre torej za kupoprodajo, katere prodajalec je zavarovalnica, kupec zavarovalec, predmet gospodarska varnost in cena premija. Premija, ki jo plača zavarovalec je kosmata premija. Če od nje odbijemo obratovalni dodatek, pridemo do funkcionalne premije. Funkcionalna premija daje sredstva za uresničevanje funkcij zavarovanja. Po funkcijah jo potem ločimo na tehnično premijo ter na dodatek za prevencijo in represijo.

Tehnična premija daje sredstva za izravnavanje nevarnosti in v njem zlasti za nadomeščanje škod. Dodatek za prevencijo in represijo pa daje sredstva za ti dve dejavnosti. Tehnična premija pa se najprej loči na nevarnostno premijo in na hranilno premijo. Nevarnostna premija daje sredstva predvsem za tekoče nadomeščanje škod, nastalih v letu, za katero so plačana. Hranilna premija pa daje sredstva predvsem za nadomeščanje prihodnjih škod (Boncelj 1983, 19-20).

Zavarovalna premija kot prodajna cena zavarovalne storitve mora zavarovalnici zagotavljati (Končina 1995, 106):

- tehnični ali funkcionalni delež, ki omogoča izravnavanje nevarnosti, k čemur pogosto sodi tudi del sredstev za preventivo;
- delež za izvajanje zavarovanj, ki se pogosto imenuje režijski del;
- dodatek za dobiček.

1.2.4 Odškodnina

Pojem odškodnine ima tri prvine. Predvsem je poudarjena njena vsebina, v neposrednem razmerju zavarovalnice in zavarovalca, saj je lahko ne samo denarna, ampak tudi naturalna. Odškodnina je nadalje določena po namenu, in sicer v dvojnem pogledu. Tako kot na splošno je tudi zavarovalna odškodnina nadomestitev škode. Nadomestiti pa pomeni namesto tistega, kar je na kakršenkoli način zgubljeno, postaviti nekaj enakega, naturalno in/ali vrednostno (Boncelj 1983, 20).

1.2.5 Udeleženci v zavarovalnem razmerju

Gospodarsko si stojita nasproti dva gospodarska subjekta, zavarovalnica in nevarnostni subjekt. Zveza med njima je gospodarska. Po njej se med njima uresničujejo razne gospodarske koristi in gospodarska bremena. Za nevarnostni subjekt je najpomembnejša gospodarska korist, gospodarska varnost, ki jo dobiva, in odškodnina, če mu nastane škoda. Za zavarovalnico pa je najpomembnejša gospodarska korist, premija (Boncelj 1983, 21).

Sorazmerno pogosto je namreč prenesena posamezna pravica ali posamezna dolžnost z zavarovalca na kako drugo osebo, in sicer bodisi po pogodbi in s tem po volji zavarovalca, ali po zakonu in s tem po volji zakonodajalca. Zavarovalčeve pravice in dolžnosti so torej razdeljene na več oseb. V tem primeru srečamo na zavarovalčevi polovici zavarovalnega razmerja več udeležencev.

To pa so lahko upravičenec, plačnik in zavarovanec. Upravičenec je tista oseba, na katero preide poglavitna zavarovalčeva pravica, pravica na odškodnino. Plačnik je tista oseba, na katero preide poglavitna zavarovalčeva dolžnost, dolžnost plačati premijo.

Zavarovanec pa je v zavarovanju stvari in zavarovanju premoženja tista oseba, ki je upravičenec. V zavarovanju oseb pa je zavarovanec tista oseba, ki je nevarnostni objekt. Zato sta tu zavarovanec in upravičenec lahko različni osebi (Boncelj 1983, 23).

1.2.6 Nastanek zavarovalnega razmerja

Zavarovalno pravno razmerje lahko nastane samo, če so izpolnjene določene postavke, predvsem mora obstajati določeno gospodarsko in pravno stanje, ki izziva potrebo po zavarovanju. Velja pravilo, da brez nevarnosti ni zavarovanja. Obstajati mora torej določena konkretna nevarnost na konkretnem nevarnostnem objektu in pri konkretnem nevarnostnem subjektu. Potem pa mora zavarovanje te nevarnosti biti pravno priznано urejeno, varovano in nadzorovano. Šele na podlagi takšnega gospodarskega in pravnega dejstva sploh lahko nastane zavarovalno razmerje (Boncelj 1983, 23).

1.2.7 Vsebina zavarovalnega razmerja

Kot vsako pravno razmerje ima tudi zavarovalno razmerje svojo obliko in vsebino. Ta je popolnoma (v nepogodbenem zavarovanju) ali deloma (v pogodbenem zavarovanju) urejena s predpisi. V zadnjem primeru je s predpisi določeno vsaj neko ogrodje bistvenih sestavin, ki ga vsako takšno zavarovalno razmerje mora imeti (Boncelj 1983, 26).

1.2.8 Zavarovalna listina

Zavarovalni listini največkrat pravijo polica, pa tudi drugače. Toda samo ime ni bistveno, vseeno je tudi, če sploh ni imena. Pač pa se mora iz napisanega besedila razbrati, da gre za zavarovalno pogodbo in za zavarovalno listino. Seveda pa mora zavarovalna listina imeti v pravnem prometu zadevne deleže običajno ali predpisano obliko in vsebino. Poleg tega mora biti čitljivo in razumljivo napisana. Če ni in kolikor ni, se v dvomu tolmači njeno besedilo na škodo zavarovalnice (Boncelj 1983, 33).

2 RAZVOJ ZAVAROVALNIŠTVA NA SLOVENSКИH TLEH DO LETA 1990

2.1 Splošno

Razvoj zavarovalništva na Slovenskem je bil dokaj pester. Zavarovalnice so se morale ves čas prilagajati živahnim političnim, gospodarskim in zakonodajnim spremembam v nekdanjih matičnih državah: Avstro-Ogrski, Kraljevini Jugoslaviji in Socialistični federativni republiki Jugoslaviji. Spremembe, ki so bile značilne za prejšnja obdobja pa doživljajo slovenske zavarovalnice tudi danes v samostojni Republiki Sloveniji. Glede na politične in druge spremembe bi razvoj zavarovalništva na slovenskem ozemlju lahko razdelili na več obdobj (Bijelič 1998, 12).

2.2 Začetki

Začetki pravega zavarovalništva na slovenskih tleh segajo v drugo polovico 19. stoletja, prva prava zavarovalna ustanova je bila pravzaprav banka »Slovenija«, ustanovljena leta 1873. Žal ni bila uspešna, zato je pravilneje šteti za začetek pravega zavarovalništva na slovenskem 5. julij 1900, ko je bila v Ljubljani ustanovljena Vzajemna zavarovalnica. Poslovati je začela 1. avgusta 1900 kot prva slovenska zavarovalnica, ustanovljena z domačim kapitalom v višini 100.000 tedanjih avstrijskih kron. Vzajemna zavarovalnica se je sprva ukvarjala zgolj s požarnim zavarovanjem in zavarovanjem cerkvenih zvonov. Z večanjem števila tveganj, ki jih je zavarovala, je širila poslovanje s Kranjske še na Štajersko, Koroško in Goriško ter celo v nekatere druge dežele tedanje Avstro-Ogrske (Bijelič 1998, 12).

2.3 Obdobje tržnega zavarovalstva v Avstro-Ogrski (1900-1918)

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani je v času pod avstro-ogrskim cesarjem delovala v družbi številnih tujih zavarovalnic, ki so imele v mestih slovenskih dežel svoja zastopstva. Leta 1900, ko je bila Vzajemna zavarovalnica ustanovljena kot prva slovenska zavarovalnica, je bilo v Ljubljani 23 zastopstev zavarovalnic s sedeži na Dunaju, v Gradcu, Trstu, Budimpešti, Settinu, Londonu, Pragi in Stuttgartu.

V Mariboru je delovalo v obdobju pred 1. svetovno vojno 17 zavarovalniških agentur. V Trstu je bila leta 1905 ustanovljena podružnica zavarovalnice Croatia, ki je sklepala zavarovanja tudi na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem. Vzajemnost zavarovanja tveganja je bila tedaj najpogostejša pravno - organizacijska oblika. Življenjska zavarovanja in zavarovanja premoženja pred škodo zaradi nesreč so imela največji tržni delež, saj je bila raznolikost zavarovalnih vrst tedaj majhna. Z naraščanjem števila zastopstev tujih zavarovalnic je postajala konkurenca vse večja (Bijelič 1998, 12).

2.4 Obdobje brez zavarovalnega nadzora v Kraljevini Jugoslaviji (1919-1936)

Trg so večinoma obvladovale tuje zavarovalnice, naših je bilo poleg Vzajemne zelo malo (npr. »ljudska samopomoč«, ki je nudila pomoč svojcem pri plačilu zdravstvenih in pogrebnih stroškov). V tem obdobju je bila glavna skrb zavarovalnic nalaganje tehničnih in matematičnih rezervacij; zaradi visokih tarifnih postavk so zavarovalnice beležile znatne dobičke.

Zavarovalnega nadzora ni bilo, kar je poleg vpliva svetovne krize pripeljalo do propada nekaterih zavarovalnic, med njimi tudi slovite dunajske Phoenix, ki je imela tudi na našem področju veliko predvsem življenjskih zavarovancev. Ker se je država zbala za socialni mir, je hitro uvedla zavarovalni nadzor (Bijelič 1998, 13).

2.5 Obdobje zavarovalnega nadzora v Kraljevini Jugoslaviji (1937-1945)

Po uvedbi zavarovalnega nadzora so nekatere tuje zavarovalnice zapustile naše tržišče, nastale pa so nove domače zavarovalnice. V takratni Jugoslaviji je delovalo 24 zavarovalnic, od tega 18 v Sloveniji. Med njimi so bile najpomembnejše Dunav, Sava, Jadranska zavarovalnica in Zedinjena zavarovalnica. V lastno palačo se je v Mariboru leta 1939 vselila mestna zavarovalnica - gospodarska zavarovalna družba Drava.

Do začetka 2. svetovne vojne se je število zavarovalnic v Sloveniji zatem postopoma zmanjševalo. Leta 1941 je bilo v Ljubljani le še 13 zavarovalnic, med njimi osem domačih. Večinoma so bile to splošne zavarovalnice, saj se je zavarovalni portfelj precej razširil. (Bijelič 1998,13).

2.6 Obdobje administrativnega zavarovalstva in monopola po 2. svetovni vojni (1946-1961)

Po 2. svetovni vojni je oblast z administrativnimi ukrepi ukinila vse prvine bivšega političnega sistema in uvedla tudi centralizacijo zavarovalništva. Ukinila in zaplenila je premoženje tujih in zasebnih zavarovalnic. Nosilec zavarovalništva je postala država, ki je višino premij znižala na dostopnejšo raven. V tem obdobju klasičnega monopola v zavarovalništvu je v vsej državi obstajala le ena zavarovalnica s sedežem v Beogradu. Državni osiguravajoči zavod ali kratko DOZ je uvedel nove zavarovalne vrste, ki jih tuje zavarovalnice niso tržile zaradi premajhnih dobičkov, npr. zavarovanje posevkov in živine, ter obvezno nezgodno zavarovanje potnikov v javnem prometu. Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani se je preimenovala v Zavarovalni zavod Slovenije, ki je leta 1946 postal podružnica državnega zavoda. Podobno reorganizacijo so takoj po vojni doživele zavarovalnice po vsej Sloveniji. Novi zavarovalni pogoji, premijske osnove in ceniki so bili enotni za vso državo. Obdobje brez zavarovalniško – tržne konkurence je trajalo do leta 1961 (Bijelič 1998, 13).

2.7 Obdobje navidezne konkurence (1962-1967)

Z novim zakonom o zavarovalnicah in zavarovalnih skupinah (Ur. list SFRJ št. 27/61) je država čez noč zamenjala monopol z navidezno konkurenco. Iz podružnic Državnega zavarovalnega zavoda je nastala množica samostojnih zavarovalnic, na začetku 126, ki so se morale združevati v republiške zavarovalne skupnosti, slednje pa v Jugoslovansko zavarovalno skupnost. Z gospodarskega vidika je bila slednja edina prava zavarovalnica, saj republiškim zavarovalnim skupnostim ni bilo treba pokrivat odškodninskih V Sloveniji je tedaj delovala Zavarovalna skupnost Slovenije, pod okrilje katere so sodili občinski in medobčinski zavarovalni zavodi (Bijelič 1998, 14).

2.8 Obdobje tržnega zavarovalstva v samoupravnem gospodarstvu (1968-1976)

Leta 1967 je bilo s Temeljnim zakonom o zavarovanju in zavarovalnih organizacijah uvedeno tržno zavarovanje, vendar po socialističnih merilih. Z obvezno aktuarsko službo je bil uveden tudi določen zavarovalni nadzor. Vse to pa ni zadoščalo za uspešno izravnavo tveganj. Nastali sta prvi dve komercialni zavarovalnici, in sicer Sava s sedežem v Ljubljani in zavarovalnica Maribor s sedežem v Mariboru. Kot tedaj edini zavarovalnici sta poslovali po načelu prostega trga na celotnem jugoslovanskem ozemlju. Leta 1976 sta se ti zavarovalnici združili v Zavarovalno skupnost Triglav s sedežem v Ljubljani, ki je s številnimi območnimi skupnostmi pokrivala potrebe zavarovancev po vsej Sloveniji in drugih delih države. Kot samostojne pravne osebe so območne skupnosti zavarovalnice Triglav s podrejenimi enotami smele delovati le na svojem območju. Poleg njih sta v Sloveniji delovali še zavarovalnici Dunav in Croatia s sedežema v drugih republikah. Zavarovalna skupnost Triglav pa je bila vse do leta 1990 edina slovenska zavarovalna organizacija v Sloveniji in ena od treh največjih v Jugoslaviji (Bijelič 1998, 14).

2.9 Obdobje liberalizacije brez zavarovalnega nadzora (1977-1990)

Z letom 1977 se je začelo obdobje liberalizacije v zavarovalništvu. Zavarovalnega nadzora tako rekoč ni bilo. Vse zavarovalnice so bile organizirane kot vzajemne. Obdobje se je začelo z uveljavitvijo Zakona o temeljih sistema premoženjskega in osebnega zavarovanja. (Ur. list SFRJ št. 24/76). Zavarovalnice so poslovale skoraj po tržnih pogojih, prilagajale storitve in ponudbo gospodarskim subjektom in občanom. Z novimi poslovnimi prijemi so širile obseg poslovanja. V Sloveniji se je zavarovalništvo ves čas razvijalo pod opaznimi vplivi z zahoda (Bjelič 1998, 15).

3 RAZVOJ SLOVENSKEGA ZAVAROVALNIŠTVA OD LETA 1990 DO LETA 2006

Leta 1989, po razpadu socializma, je v Slovenijo ponovno začela prodirati miselnost o privatni lastnini, podjetništvu, kapitalu in tržnem gospodarstvu. Istega leta je bil sprejet tudi Zakon o podjetjih, ki je gospodarstvo prilagodil in približal germanskim oblikam organiziranosti gospodarskih subjektov. V devetdesetih letih pa je tudi zavarovalništvo doživelo svojo zakonsko preobrazbo. Na omenjenem področju je bil leta 1990 sprejet Zakon o temeljih sistema zavarovanja premoženja in oseb (Uradni list SFRJ, št. 7/90) (Mele 2003, 23).

3.1 Obdobje omejenega zavarovalnega nadzora (1991-1993)

Z osamosvojitvijo Slovenije se je začelo pri nas popolnoma novo obdobje razvoja zavarovalništva. Takoj po osamosvojitvi smo (zaradi kontinuitete) prevzeli v dotedanji Jugoslaviji veljavne temeljne zakone (Zakon o temeljih premoženjskega in osebnega zavarovanja, Zakon o obligacijskih razmerjih in druge nujno potrebne zakone). Tri območne skupnosti zavarovalnice Triglav so se postopoma osamosvojile in preoblikovale v samostojne delniške družbe.

Prva med njimi je tako nastala Adriatic, zavarovalna družba. Na isti način pa sta nastali tudi zavarovalnici Tilia (1990) in zavarovalnica Maribor (1992). Preostali del zavarovalnice Triglav v Ljubljani se je registriral kot delniška družba konec leta 1990. Njene enote v sosednji republiki Hrvaški so postale samostojne delniške družbe z večinskim slovenskim kapitalom. Podobno sta se v Sloveniji preoblikovali hrvaška zavarovalnica Croatia v Slovenico in srbska zavarovalnica Dunav v Ljubljansko zavarovalnico (Bijelič 1998, 15).

V novi državi pa so se pojavile tudi povsem nove in razmeroma majhne zavarovalnice, npr. Mercator, Merkur in Prima. Slednja je nastala, podobno kot kasneje Merkur z večinskim vložkom tujega kapitala in tako postala prva mešana zavarovalna družba. Zavarovalna dejavnost se je v tem obdobju, ko se je proces privatizacije že začel, močno približala praksi v razvitih zahodnoevropskih državah. Ustreznega slovenskega zakona pa v samostojni državi še vedno nismo imeli. Nadzor so izvajali maloštevilni pooblašteni aktuarji, njihova pooblastila pa so bila omejena. Na osnovi prevzetega Zakona o temeljih premoženjskega in osebnega zavarovanja pa se je začel razvijati tudi sistematični zavarovalni nadzor. Urejanje odškodninskih zahtevkov v povezavi z zeleno karto je prevzel leta 1992 ustanovljeni Slovenski zavarovalni biro, ki je 27. oktobra 1992 postal član Sveta birojev s sedežem v Londonu (Bijelič 1998, 16).

3.2 Obdobje konkurence in sodobnega zavarovalnega nadzora (1994-2006)

Za slovensko zavarovalništvo je z uveljavitvijo novega Zakona o zavarovalnicah (Uradni list RS, št. 64/94) nastopilo novo obdobje, in sicer obdobje tržnega poslovanja, konkurence in sodobnega zavarovalnega nadzora. Slovensko zavarovalništvo se je že od osamosvojitve prilagajalo evropskemu poslovanju. Število zavarovalnic je v tem času naraslo. Zakon o temeljih premoženjskega in osebnega zavarovanja je bil po mnenju predstavnikov zavarovalnic dober, ker je omogočal ustanovitev zavarovalnic v najprikladnejših organizacijskih oblikah (Bjelič 1998, 16).

Ker ni bilo državnega nadzora, je na slovenskem zavarovalniškem trgu nastal kaos. Tako se je z novo zavarovalno zakonodajo slovensko zavarovalništvo približalo sodobnim evropskim standardom. Upravljanje zavarovalnic je bilo dvotirno, kar pomeni, da so organi družbe skupščina delničarjev, nadzorni svet in uprava (Mele 2003, 25).

Za poslovanje zavarovalnic je značilna stroga državna kontrola, ki je predpisana z zakonom in se nanaša na pogoje ustanavljanja, poslovanja, upravljanja in njihovega prenehanja. Posebnost zavarovalne dejavnosti je nujnost organiziranja posebnega nadzora delovanja nosilcev te dejavnosti. V večini držav opravljajo nadzor državni organi, ki se organizirajo kot posebni organi izven okvira splošnega državnega nadzora (Ojsteršek 2005, 14).

Uvajanje relativno strogega državnega nadzora v republiki Sloveniji utemeljujemo s potrebo zaščite obstoječih zavarovalnic pred konkurenco tujih in s prilagajanjem slovenskega zavarovalstva sodobnim pogojem delovanja zavarovalnic v Evropski zvezi. Določila zakona, ki urejajo notranji in zunanji nadzor, so osrednji del zakona. V času prehoda iz starega gospodarskega sistema v nov, sodobnejši gospodarski sistem, je v Sloveniji nadzor nad zavarovalnicami namenjen tudi varovanju splošnih gospodarskih interesov, in to glede na velika sredstva, ki se zbirajo v zavarovalnih skladih (Ihanec in Ivanjko 1999, 20).

Z uveljavitvijo slovenskega Zakona o zavarovalnicah, zakona o obveznih zavarovanjih v prometu in drugih ustreznih podzakonskih predpisov v letu 1994, je za slovensko zavarovalništvo nastopilo povsem novo obdobje. Imenujemo ga lahko tudi obdobje tržnega poslovanja, konkurenčne borbe in sodobnega zavarovalnega nadzora. Število zavarovalnic in pozavarovalnic je do leta 1994 naraslo na 11. Kot dvanajsta se je leta 1994 priključila združenju specializirana zavarovalnica Concordia.

Nova zakonodaja slovensko zavarovalno dejavnost približuje sodobnim evropskim smernicam bolj kot kdaj koli prej. V zavarovalno prakso so prišle številne novosti, nove zavarovalne skupine in vrste. Zavarovalnice so začele uvajati sodobne tržne prijeme, ki jih narekuje konkurenčno okolje s hitro razvijajočim se trženjem. To obdobje v razvoju slovenskega zavarovalništva bi lahko imenovali tudi obdobje usklajevanja zavarovalne dejavnosti v Sloveniji z evropsko zavarovalno prakso (Bijelič 1998, 16).

Zakon o zavarovalnicah je urejal osnovna vprašanja v zvezi z ustanavljanjem, poslovanjem, ter nadzorom in prenehanjem zavarovalnic, ki opravljajo zavarovalne, pozavarovalne in druge zavarovale posle ter imajo sedež v Republiki Sloveniji. Uporabljal pa se je tudi za gospodarske družbe in samostojne podjetnike, ki opravljajo druge zavarovalne posle (Zakon o zavarovalnicah 1994). Temeljil je na načelu prostovoljnosti zavarovanj, obvezna zavarovanja so se končno uredila z drugimi predpisi. Z njim se je uzakonilo obvezno pozavarovanje pri domačih zavarovalnicah¹.

Pri zakonu o zavarovalništvu je bilo pričakovati bistveno okrepljeno mednarodno konkurenco. To še zlasti velja za različne oblike življenjskega zavarovanja kot tistega dela zavarovalniških storitev v Sloveniji, v katerem je še precej rezerve za bistveno povečanje obsega poslovanja. Glede na pospešeno oblikovanje finančnih konglomeratov v svetu in Evropi, ki smo mu priča, je bilo realno pričakovati, da bodo nekatere banke v skladu s svojimi aktivnostmi v Sloveniji ponujale tudi različne zavarovalniške storitve. Pogoji zavarovalnega posredovanja so močno zaostreni. To poglavje je prav tako za razliko od prejšnjega zakona usklajeno s predpisi EU. Zakon natančno ločuje dejavnost/posle zavarovalnega zastopanja od dejavnosti/poslov zavarovalnega posredovanja².

¹ Zakon o zavarovalnicah (Uradni list RS, št. 64/94).

² Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 13/00, 91/00 in 21/02).

Zavarovalni zastopniki in posredniki morajo pridobiti dovoljenje za opravljanje bodisi zavarovalnega zastopanja ali zavarovalnega posredovanja. Zakon natančno ločuje dejavnost/posle zavarovalnega zastopanja od dejavnosti/poslov zavarovalnega posredovanja. Zavarovalni zastopniki in posredniki morajo pridobiti dovoljenje za opravljanje bodisi zavarovalnega zastopanja ali zavarovalnega posredovanja. Eden izmed pogojev za to dovoljenje pa je opravljanje ustreznega izpita pri Slovenskem zavarovalnem združenju.

Tudi na tem področju je bilo pričakovati, da se bo aktivnost tujih zavarovalnic osredotočila na ponudbo storitev najkakovostnejšim strankam, to pa so največji in najboljši gospodarski subjekti ter prebivalstvo z najvišjo kupno močjo. Zavarovalnice so morale z zmanjševanjem operativnih stroškov in povečevanjem neobrestnih prihodkov kakor tudi širitve njihove ponudbe, od klasičnih, enostavnejših na zahtevnejše storitve, izvesti notranje prestrukturiranje in konsolidiranje. To je vključevalo celo vrsto ukrepov za povečevanje njihove donosnosti, kapitalske ustreznosti in ekonomske učinkovitosti, vključno z nadaljevanjem zniževanja števila zaposlenih ter pospešenim izobraževanjem kadrov (Končina 2004, 134).

3.3 Stanje zavarovalništva v Sloveniji

Slovenski zavarovalniški trg se je v letih 2004 in 2005 v celoti po gostoti uvrščal na razvite trge starih članic EU in pred trge novih članic EU. V Sloveniji se je tako nadaljeval proces finančnega poglobljanja. V teh dveh letih je zaradi nizkih obrestnih mer bilo opaziti trend preusmeritve prihrankov iz bančnih vlog v alternativne naložbe, kot so naložbe v vzajemne sklade, življenjska in pokojninska zavarovanja in naložbe v tuje vrednostne papirje. Slovenija je imela na področju zavarovalništva v letu 2006 še eno uspešno leto.

Vse zavarovalne družbe in ostale članice so zbrale 1.725 bilijona evrov bruto premij, torej za 11,4 % več kot preteklo leto. Največje slovenske zavarovalniške družbe so zelo uspešno opravile poslovanje po celotni JV Evropi in sosednjih tržiščih. Slovenija je imela na področju zavarovalništva v letu 2006 še eno uspešno leto. Vse zavarovalne družbe in ostale članice so zbrale 1.725 bilijona evrov bruto premij, torej za 11,4 % več kot preteklo leto. Največje slovenske zavarovalniške družbe so zelo uspešno opravile poslovanje po celotni JV Evropi in sosednjih tržiščih. Z uspešnim poslovanjem v tujini se predstavljajo tudi Triglav (Hrvaška, Srbija, Bosna, Črna Gora, Češka, Nizozemska, Makedonija) pa tudi Slovenica Življenje (Romunija, Slovaška, Bolgarija), prav tako tudi pozavarovalnica Sava (Kosovo, Makedonija), medtem ko zavarovalnica Maribor ima poleg vseh navedenih zavarovalnih družb zelo resne namene vstopiti na hrvaško tržišče.

Njihov strateški cilj je doseči 10 % tržni delež po posameznih tržiščih. Vse to nameravajo doseči z konkurenčnostjo zavarovanj in modernizacijo njihovega poslovanja (SZZ 2007, 16).

Med zavarovanji, ki jih najdemo v ponudbi zavarovalnic na slovenskem zavarovalnem trgu, so tudi zdravstvena zavarovanja. Ta se najpogosteje prodajajo v obliki prostovoljnega dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, zdravstvenega zavarovanja na potovanjih v tujini in kot zavarovanje zdraviliškega zdravljenja po poškodbah.

Opaziti je, da pri življenjskih zavarovanjih veliko vpliva bančno zavarovanje, četudi ne dosega v vseh državah enakih rezultatov. Od povprečja poleg Slovenije odstopajo tudi nekatere ostale države, te pa so Velika Britanija, Irska, Poljska ter Slovaška, kjer je močnejša zastopniška prodaja. Prevlado finančnih institucij povzroča želja bank, da bi pridobile obsejnejši nabor »varčevalnih« produktov in povečale raznovrstnost ponudbe (Šker 2008, 46-49).

Tabela 3.1 Tržni deleži zavarovalnic (v %)

Zavarovalnice v letu 2008	Premoženjska in življenjska zavarovanja	Premoženjska zavarovanja	Življenjska zavarovanja
Adriatic Slovenica	11,894	16,029	2,526
ARAG	0,066	0,096	-
Generali	3,501	3,768	2,894
GRAWE	1,689	0,633	4,081
Kad	6,330	-	20,670
KD Življenje	2,718	-	8,874
Maribor	13,115	14,254	10,533
Merkur	1,873	0,442	5,115
NLB Vita	1,049	0,091	3,217
SID-PKZ	0,575	0,829	-
SOP	0,199	-	0,649
Tilia	3,839	4,684	1,925
Triglav	40,538	41,124	39,210
Triglav Zdravstvena	2,512	3,621	-
Victoria	0,099	0,007	0,306
Volksbanken			
Vzajemna	10,004	14,420	-
Skupaj	100	100	100

Vir: SZZ, 2008.

V Sloveniji imamo sicer 16 zavarovalnic (tabela 3.1) in dve pozavarovalnici; v štirih je v večinskem ali pomembnem deležu prisoten tuj kapital.

Obseg zbranih bruto zavarovalnih premij v letu 2007 je znašal 5,1 odstotka bruto domačega proizvoda, kar je manj od evropskega povprečja. Za slovenski zavarovalni trg je značilno, da je privatizacija v zaključni fazi, a ga je trenutno še 70 odstotkov v lasti države; država je namreč lastnica tako naše največje zavarovalnice kot tudi pozavarovalnice, poleg tega pa je pomembna lastnica tudi v drugi največji zavarovalnici (SZZ 2007, 17).

Pri premoženjskih zavarovanjih je slika zrcalno nasprotna kot pri življenjskih zavarovanjih. V tujini, npr. v Avstriji, so gonilna prodajna sila lastni zaposleni, kar je v sklopu EU posebnost, saj drugače prevladujejo zavarovalni zastopniki. Bančna prodajna pot pa je zanemarljiva in je omejena le na nekatere specifične produkte, namenjene fizičnim osebam (požarno, stanovanjsko, odgovornostno in potovalno) (Šker 2008, 45).

V tabeli 3.2 gre za statistično predstavitev bruto zaslužene vrednosti vseh zavarovalnih družb.

Tabela 3.2 Bruto zaslužene vrednosti vseh zavarovalnih družb

Zavarovalne družbe	v (mio)
Triglav	660 €
Adriatic Slovenica	233 €
Maribor	210 €
Tilia	52 €
Generali	44 €
Merkur	38 €
GRAWE	32 €
Victoria-Volksbanken-zavarovalniška delniška družba	0.3 €
Vzajemna d.v.z	219 €
Triglav zdravje	40 €
Slovenica Življenje	39 €
NLB Vita	31 €
SID-prva kreditna zavarovalnica d.d.	11 €
ARAG Legal Expenses Insurance Company	1 €
Sklad obrtnikov in podjetnikov	5 €
Pozavarovalnica Sava	104 €

Vir: SZZ, 2007.

4 RAZVOJ ZAVAROVALNE ZAKONODAJE IN ZAVAROVALNEGA NADZORA V SLOVENIJI

4.1 Obdobje do leta 2000

Značilnosti slovenskega zavarovalnega trga med veljavnostjo Zakona o zavarovalnicah (od 1994 do 2000) so bile povečanje števila zavarovalnic ter širjenje njihove ponudbe, stalna rast zavarovalnih premij in njihovega deleža v družbenem proizvodu, povečevanje deleža premij življenjskih zavarovanj v skupno plačanih zavarovalnih premijah ter postopno kapitalsko povezovanje zavarovalnic.

Stanje slovenskega zavarovalništva je bilo po izgubi (odpisih) približno 40 % sredstev naših zavarovalnic v letih od 1995 do 2000 označeno:

- Z monopoliziranim trgom z več kot 60 % v rokah največje zavarovalnice.
- S prelivanjem sredstev, celo življenjskih premij, v plačila avtomobilskih in drugih škod.
- Z nezainteresiranostjo tujih zavarovalnic in vlagateljev, da bi pomagali pri izboljšanju našega trga.
- S piramidno - mrežno prodajo življenjskih zavarovanj z izrednim (do 50 %) osipom pogodb v treh letih po sklenitvi (Škufca 2003, 279).

4.2 Obdobje od leta 2000 do leta 2007

Urad za zavarovalni nadzor je z zelo skromno zasedbo, z osmimi zaposlenimi in pomanjkljivo zakonsko možnostjo ukrepanja, dočkal nov Zakon o zavarovalništvu (Zzavar, Uradni list RS, št. 13/00), ki je 1. junija 2000 ustanovil Agencijo za zavarovalni nadzor. Novi zakon je s 364 členi vnesel veliko novih prvin iz vseh dotedanjih generacij direktiv življenjskih in neživljenjskih zavarovanj, s področja sodelovanja z nadzornimi organi EU, nadzora nad zavarovalniško skupino, izračunavanja kapitalske ustreznosti posameznih zavarovalnic in zavarovalnih skupin, rednega poročanja agenciji, njenih pravic, statusa in obveznosti, postopkov odločanja; odpravil je neenakosti glede na nacionalno obravnavanje, predhodne ponudbe domačih pozavarovanj in predhodno odobravanje zavarovalnih pogojev (Gorišek 2004, 40).

V tabeli 4.1 gre za statistično predstavitev zavarovalne dejavnosti v Sloveniji po dejavnikih, leta 2002.

Tabela 4.1 Zavarovalna dejavnost v Sloveniji 2002

Dejavniki zavarovalne dejavnosti	
Število zavarovalnih družb	14
Število zaposlenih v zavarovalništvu	4.799
Povprečno število zaposlenih v zavarovalnici	343
Skupni obseg premij (v mio EUR)	912
Od tega premij iz življenjskih zavarovanj v (mio EUR)	177
Premije na prebivalca (EUR)	458
Premije iz življenjskih zavarovanj na prebivalca (EUR)	89
Premije iz neživljenjskih zavarovanj na prebivalca (EUR)	369
Delež premij v BDP (%)	4.8

Vir: Končina 2003, 12.

Ocene so pokazale, da so imele slovenske in tuje zavarovalnice še možnosti za razvoj dejavnosti. Slovenija je bila na tem področju najbolj razvita od vseh tranzicijskih držav, ki so vstopile v EU (Gorišek 2004, 38):

- Delež slovenske zavarovalne dejavnosti v BDP je bil slabih 5 % (povprečje EU okoli 9 %); letna zavarovalna premija na prebivalca Slovenije je znašala približno 520 EUR, kar je 4-krat manj od povprečja EU.
- Delež življenjskih zavarovanj v skupni premiji je bil v Sloveniji okoli 23 %, v EU pa presegal 65 %.
- Premija na zavarovalnico v Sloveniji je bila v letu 2001 okoli 74 milijonov EUR, povprečje v EU pa je znašalo 162 milijonov EUR.

Slovensko zavarovalništvo je v obdobju zadnjih 12 let nenehno raslo. Vsi statistični kazalci so pokazali na dobro delo zavarovalnic v letu 2004:

- bruto obračunana premija se je v letu 2004 povečala v primerjavi z letom 2003 za 17 %;
- delež bruto obračunane zavarovalne premije v BDP se je dvignil na 5,6 %;
- stopnja rasti življenjskih zavarovanj je bila v letu 2004 kar 44 %;
- število zaposlenih v zavarovalnicah se je v primerjavi z letom poprej povečalo za 3,1 %.

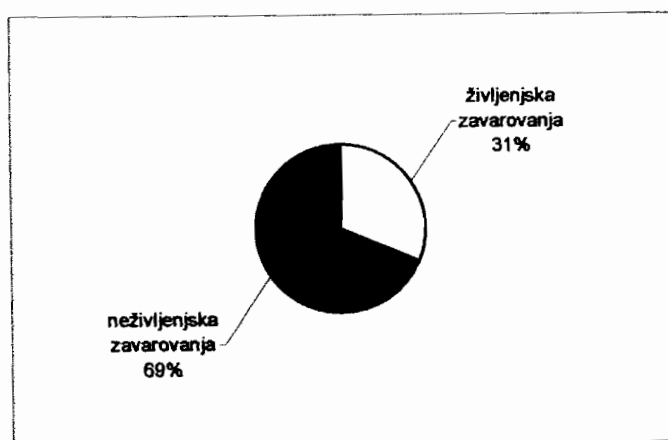
Glede na navedene značilnosti zavarovalnega sektorja je bil prvi slovenski zavarovalniški zakon lahko le »oddaljeni« cilj ureditve, za katero smo si prizadevali in jo je bilo mogoče doseči le v daljšem obdobju ali pa začetni stečaje zavarovalnic po tekočem traku brez kakršne koli zaščite zavarovancev, in to celo pri zavarovalni vrsti obveznih avtomobilskih zavarovanj.

Seveda pa to še zdaleč ni bil namen in tudi ne cilj na novo ustanovljenega nadzornega organa. Urad za zavarovalni nadzor je začel na široko »orati ledino«, saj je bil ne samo prisiljen začetni popravljati stanje na slovenskem zavarovalniškem trgu, temveč tudi usposobiti kadrovske strukture zavarovalnega nadzora ter uveljaviti ustrezno izobraževanje (podiplomski študij zavarovalnih financ in aktuarstva) (Gorišek 2004, 39).

Leta 2004, natančneje 7. maja, je začel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zavarovalništvu (Zzavar - B). V dopolnitve so bila vključena določila sprejetih zavarovalnih direktiv, ki jih je morala Slovenija upoštevati po vstopu v EU. Začel je veljati enotni zavarovalni potni list za vse članice EU glede licenc, nadzora, obveznosti medsebojnega obveščanja, enotnega naložbenega trga itd., kar je pa pomenilo za Agencijo veliko dodatno odgovornost in zahtevalo potrebno usposobljenost (Gorišek 2004, 42).

Delež neživljenjskih zavarovanj je tako po statističnih podatkih v letu 2006 presegel delež življenjskih zavarovanj (slika 4.1).

Slika 4.1 Deleži življenjskih in neživljenjskih zavarovanj v letu 2006

V tabeli 4.2 gre za statistično predstavitev tržnih deležev vseh zavarovalnih družb, na podlagi življenjskih in neživljenjskih zavarovanj.

Tabela 4.2 Tržni deleži zavarovalnih družb 2006 (v %)

Zavarovalne družbe	Celotno poslovanje	Življenjska	Neživljenjska
Triglav	41.00	48.00	38.49
Adriatic	14.49	3.90	18.28
Slovenica			
Vzajemna	13.60	-	18.47
Maribor	13.07	13.27	13.00
Tilia	3.20	1.85	3.68
Generali	2.26	4.24	2.22
Triglav zdravje	2.47	-	3.36
Slovenica Življenje	2.40	9.09	-
Merkur	2.35	2.48	0.51
GRAWE	2.01	5.28	0.84
NLB Vita	1.90	6.89	0.11
SID	0.70	0.00	0.95
ARAG	0.06	0.06	0.08
Victoria-Volksbanken	0.02	0.06	0.00
Skupaj	100	100	100

Vir: SZZ, 2007.

V tabeli 4.3 gre za statistično predstavitev tržnih deležev pozavarovalnih družb v letu 2006.

Tabela 4.3 Tržni deleži pozavarovalnih družb v letu 2006 (v %)

Pozavarovalne družbe	Celotno poslovanje	Življenjska	Neživljenjska
Pozavarovalnica Sava	57.53	74.20	57.47
Pozavarovalnica Triglav	42.47	25.80	42.53
Skupaj	100	100	100

Vir: SZZ, 2007.

5 MOŽNOSTI RAZVOJA ZAVAROVALNIŠTVA V SLOVENIJI

S sprejetjem in izvajanjem Zakona o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 13/00) je zavarovalništvo v Sloveniji vstopilo v enotni evropski trg, katerega značilnost je prost pretok blaga, oseb, kapitala in storitev. V omenjenem zakonu so vključene direktive Evropske unije s področja zavarovalništva, med katerimi je najpomembnejša tista, ki daje osnovo za enotno dovoljenje za opravljanje dejavnosti na območju Unije. To pomeni, da smejo zavarovalnice, ki imajo dovoljenje v eni državi, članici Unije, opravljati zavarovalne posle na območju drugih držav članic, ne da bi tam imele svoje hčerinske družbe ali da bi morale tam pridobiti dovoljenje za poslovanje. Navezanost uporabnikov zavarovalnih storitev je na domače zavarovalnice mnogo večja in trdnjša, kot na bančni sektor. Razloge za to je treba iskati v dolgi zavarovalni tradiciji na Slovenskem, pozitivnih izkušnjah pri poslovanju domačih zavarovalnic, nerazvejanosti prodajne in servisne mreže tujih zavarovalnic pri nas in relativnem nezaupanju do novih poslovnih partnerjev (Aver in Pustatičnik 2004, 285).

Do konca leta 2006 se je povečal delež letne bruto premije na prebivalca ter delež bruto premije v okviru nacionalnega BDP. Pridobivanje konkurenčnih prednosti slovenskih zavarovalnic na evropskem zavarovalnem trgu je bilo doseženo s strokovno usposobljenim in mednarodno usmerjenim zavarovalniškim managementom tako na strateški kot na operativni ravni (Končina 2003, 13).

Najpomembnejši dejavnik, ki bo vplival na obseg prodaje v prihodnosti, predstavlja naraščajoče zavedanje pomena zavarovanja in to pred donosnostjo naložbe, ki jo predstavlja nakup police življenjskega zavarovanja, in pred rastjo kupne moči prebivalstva (Kristl 1994, 13).

5.1 Gibanje bruto zavarovalnih premij

Glavni kazalnik razvoja zavarovalništva je rast bruto in neto zavarovalnih premij. Za rast premij v svetu napoveduje pozavarovalnica SwissRe za nerazvite države realno dvakrat večjo rast od razvitih držav pri neživljenjskih in skoraj trikrat večjo pri življenjskih zavarovanjih.

Povprečna stopnja rasti življenjskega zavarovanja je v obdobju od 1999 do 2002 močno presegala povprečno stopnjo rasti v zavarovalni panogi. Glede na usmeritve in mednarodne primerjave imajo življenjska zavarovanja pri nas še precej možnosti in v prihodnje se bo močno povečal njihov delež v portfelju slovenskih zavarovalnic. Koliko se bo povečal, je odvisno tudi od kupne moči prebivalcev in davčne politike države (Aver in Pustatičnik 2004, 285-286).

Tabela 5.1 Struktura bruto obračunane premije leta 2005 v Sloveniji in EU

	BOP na preb. (v €)	BOP življ.zav. na preb. (v €)	Delež življ.zav. v vseh zavarovalnicah (v %)
Slovenija	774	282	36,4
EU	1.748	1.135	64,9

Vir: SZZ, 2006.

Po zgoraj navedenih podatkih (slika 5.1) je bil znesek 774 €/prebivalca za 2,25 krat nižji od evropskega povprečja.

V letu 2006 je bilo registriranih 16 zavarovalnih družb in ostalih članic slovenskega zavarovalnega združenja. Ob koncu leta 2006 se je skupna vrednost zapisanih premij zvišala za 11,4 % v primerjavi s preteklim letom. Delež bruto premij je zrasel na 5,8 %, to je za 14 % več kot leta 2005. Na podlagi tega je zavarovalni trg še bolj zrasel. V letu 2006 je tako skoraj vsak slovenski državljan za zavarovanje v povprečju porabil 859 €.

Posebej gre izpostaviti zavarovalnici, ki spadata v skupino KD (Adriatic - Slovenica ter Slovenica Življenje), saj je bilo opaziti korenitejšo rast. Omenjeni zavarovalnici, sodeč po tržnih deležih, sta pridobivali predvsem na račun Zavarovalnice Triglav, ta pa je svoj primankljaj nadomeščala preko zdravstvene zavarovalnice (SZZ 2007, 44).

V tabeli 5.2 gre za predvidevanja rasti zavarovalnih premij v svetu in pri nas, v obdobju od leta 2007 do leta 2013.

Tabela 5.2 Predvidevanja rasti zavarovalnih premij v svetu in Sloveniji

Države	Neživljenjsko zavarovanje v (%)	Življenjsko zavarovanje v (%)
Razvite države	2,7 %	3,5 %
Nerazvite države	6,8 %	8,4 %
Slovenija	4,0 %	10,0 %

Vir: Štiblar 2004, 286.

Za izboljšanje konkurenčnosti so morale naše zavarovalnice (Aver in Pustatičnik 2004, 287):

- izboljšati produktivnost na zaposlenega;
- znižati stroške zavarovalne režije na zavarovalno polico;
- se kapitalsko in poslovno - tržno povezati med seboj in z drugimi posredniki finančnih storitev ter rasti organsko in neorgansko;
- izboljšati organizacijo, informacijsko tehnologijo in usposobljenost zavarovalniških kadrov (izobraževanje in usposabljanje lastnih kadrov, »nakup« novih kadrov);
- razvijati nove produkte in storitve z večjo dodano vrednostjo za zavarovance;
- razvijati nove tržne poti in pristope.

5.2 Lastniška struktura zavarovalnic

Poznamo dve obliki lastniške strukture, to sta vzajemna in pa delniška. Delniška ima predvsem cilj ustvarjanja dobičkov za lastnike, za ustanovitev je v vsakem primeru potreben znaten kapital. Pri ustanovitvi vzajemne zavarovalnice pa se pojavlja problematika z vidika kapitala.

Trendi v zavarovalništvu:

- Vse več je združevanja finančnih institucij in s tem povezano ustanavljanje finančnih holdingov.
- V večini primerov holding vključuje zavarovalnice, banke, investicijske družbe, ter borzno posredniške hiše.
- Dana podjetja so povezana prek lastništva finančne korporacije (holdinga) v samih podjetjih.
- Razlogi za ta dana združevanja so predvsem v stroških poslovanja, produktov, tržnih poti, možnosti za nadaljnjo rast.

Poleg neposrednega združevanja bančno - zavarovalnih institucij, prihaja tudi do sodelovanja med institucijami in pa t.i. outsourcinga³ storitev:

- Investicijsko upravljanje z zavarovalnicami lahko prevzame banka ali investicijska družba.
- Zavarovalnica lahko svoje produkte na tujem trgu prodaja prek lokalne mreže ali tuje zavarovalnice.

Mutualizacija - vzajemnost:

- Vzajemna zavarovalnica nastane predvsem z mutualizacijo.
- V tem procesu se umakne (poplača) kapital obstoječih delničarjev, pri čemer postanejo lastniki zavarovanci, saj se delnice umaknejo iz akumuliranih vplačanih premij ali iz tekočih premij, lahko pa tudi iz prihodnjih vplačil čez daljše obdobje.
- Odobritev prodaje mora v večini držav potekati prek regulatorjev - pravilnikov.
- Mutualizacija ima lahko več namenov, eden je tudi obramba pred sovražnim prevzemom.

³ Izraz outsourcing pomeni zunanje izvajanje dejavnosti.

De - mutualizacija - nevzajemnost:

- Gledano z vidika spremembe lastništva je nasproten proces od mutualizacije.
- Je veliko bolj pogosta kot mutualizacija.
- Razlogi za to so predvsem v večji možnosti pridobivanja dodatnega kapitala (preferenčne delnice, izdaja novih delnic) in pa možnost združitve (združitve ni možna pri vzajemnih zavarovalnicah).
- Pri procesu de - mutualizacije pride do prenosa lastništva iz zavarovancev na delničarje (obstaja več možnosti plačila zavarovancev: denar, nižje premije ter delnice).

V toku de - mutualizacije je treba pridobiti soglasja:

- Nadzornega sveta (odobritev in podpora nameri).
- Regulatorjev oz. pravilnikov (v našem primeru AZN - agencije za zavarovalni nadzor), ki obravnava pravni vidik, pravičnost delitve, ter sodelovanje managementa pri delitvi.

Nadzorni svet in zavarovanci so lahko združeni, saj nadzorni svet predstavlja zavarovance.

Poudarki lastniške strukture:

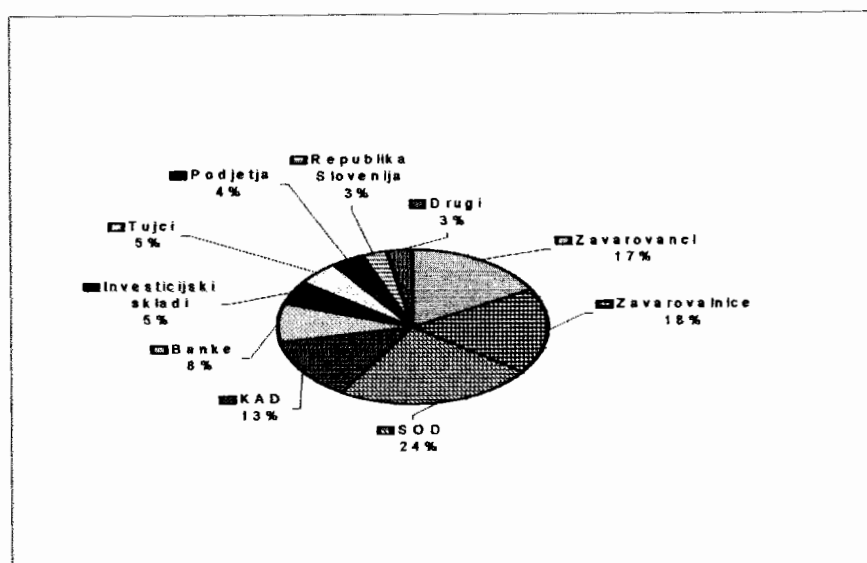
- Zelo koncentrirano lastništvo; v več kot 60 odstotkov zavarovalnic ima največji lastnik prek 80 % delež.
- Močna prisotnost države - posredno ali neposredno prek 50 % celotnega lastništva.
- Primanjkuje družb za vzajemno zavarovanje; vzajemno zavarovanje prevladujoča oblika na segmentu življenjskih zavarovanj v ZDA, na Nizozemskem skoraj polovica neživljenjskih zavarovalnic vzajemnih.

Pomen zavarovalnic kot institucionalnih investitorjev:

- Sistematično analiziranje informacij družb v svojem premoženju.
- Sodelovanje na skupščinah delničarjev.
- Kritično presojanje slabega delovanja teh družb.

Slika 5.1 prikazuje lastništvo slovenskih zavarovalnic v %, največji delež ima slovenska odškodninska družba (24 %).

Slika 5.1 Lastništvo slovenskih zavarovalnic

5.3 Mednarodna dejavnost zavarovalnic

Globalni finančni trg in trg kapitala sta vzporedna in logična pojava politične, gospodarske in komunikacijske prepletenosti sodobnega sveta. Nadnacionalnost gospodarskih in finančnih tokov, zlasti v razvitem svetu, presega politično oblikovane državne meje in meje regionalnih skupnosti. V očeh mednarodnih finančnih družb, ki imajo na primer sedež v eni izmed držav članic Evropske unije, je gospodarska in v prihodnosti denarna zveza predvsem prostor za dogovore o naložbah in transakcijah kapitala na tretje trge (Končina 1998, 27).

5.3.1 Prodor slovenskih zavarovalnic na tuje trge

Ob nastopu slovenskih zavarovalnic zunaj Slovenije je treba razlikovati, ali gre za vstop v druge članice EU ali v »pravo« tujino. Prvi je in bo mnogo reguliran in lažji (a manj privlačen zaradi izjemno hude konkurence na razvitih trgih EU), drugi pa poslovno še naprej zelo privlačen, vendar normativno mnogo manj transparentno reguliran in zato bolj tvegan.

Potrebno bo veliko managerskih naporov, da bi lahko slovenske zavarovalnice še naprej pospešeno odpirale podružnice na manj razvitih trgih Vzhodne in Južne Evrope, ki pa se bodo na daljši rok splačali. Državam, ki niso članice EU, ni treba sprejeti novega režima Solventnost II, hkrati pogosto ne izpolnjujejo niti pogojev sedanjega režima Solventnost I⁴ (vsaj ne dejansko, če ga že formalno).

Za naše zavarovalnice bi zato na teh trgih zaradi načel zavarovalne skupine v EU lahko veljali zahtevnejši pogoji (večji potrebni kapital in rezervacije) kot za tamkajšnje domače zavarovalnice. Slovenske zavarovalnice bi bile manj konkurenčne na tujih trgih, na katere so ali bodo vstopile.

A glede na cilj, da bi se vse evropske države pridružile EU, in uspešnost poslov, ki jih zavarovalnice tujih držav opravljajo z zavarovalnicami iz članic EU, je mogoče pričakovati, da bodo tudi zavarovalniški sektorji nečlanic EU hitro začeli uveljavljati kompleksnejše zahteve režima Solventnost II⁵, kar bo izenačilo njihove domače zavarovalnice z našimi na njihovih trgih (Šker 2006, 5-6).

⁴ Režim solventnost I je začrtal nekaj nadzornih pravil in povečal kapital, potreben za izpolnitev obveznosti zavarovalnic do zavarovancev.

⁵ Solventnost II pomeni ustvarjanje novega dinamičnega sistema solventnosti za evropske zavarovalnice, ki bo bolj neposredno povezal njihov kapital z nepričakovanimi bodočimi dogodki v poslovanju, saj so za pričakovane bodoče dogodke oblikovane rezervacije.

Še pred dvema desetletjima bi bilo razmišljanje o trženju zavarovanj npr. v Avstriji skoraj nenavadna misel. Z osamosvojitvijo Slovenije ter s hitro rastjo in razvojem slovenskega zavarovalnega trga so se zgodile spremembe tudi na tem področju. Slovenske zavarovalnice so že navzoče v Avstriji in njihova prisotnost se bo v naslednjih letih še okrepila. Potencialni trg, ki ga lahko slovenska zavarovalnica obvladuje, torej obstaja. Gre za tržno nišo, povezano s slovenskim prebivalstvom v Avstriji.

Drugi parameter predstavljajo premijske primerjave, in sicer predvsem pri zavarovanju motornih vozil, kjer so premije v Sloveniji v povprečju za 50 % nižje kot v Avstriji. Vstop na tako zahteven trg je pogojen z bistveno višjo stopnjo strokovnosti, kot je potrebna za vstop na manj razvite trge. A res je tudi, da so dosežene zavarovalne premije na zahtevnejših trgih načeloma višje, urejenost boljša, manj goljufij in neplačanih premij. Vprašanje je torej le, ali so slovenske zavarovalnice dovolj strokovno usposobljene, da bi lahko uspešno poslovale v Avstriji. Možnosti namreč obstajajo, svoboda opravljanja storitev je zagotovljena in vse je odvisno le od podjetnosti in inovativnosti vstopa na trg (Šker 2008, 47-48).

5.3.2 Prodor tujih zavarovalnic na slovenski trg

Prihod tujih zavarovalnic na slovensko zavarovalno tržišče pomeni tudi večjo konkurenčno sposobnost trga, večjo ponudbo zavarovalnih produktov, boljšo tehnologijo dela in pritisk na znižanje stroškov poslovanja. Pritiskom tujih konkurenčnih in praviloma tudi kapitalsko močnejših zavarovalnic se je možno uspešno upirati z združevanjem kapitala in organizacijskih tvorb, posodobitvijo poslovanja in razvijanjem novih zavarovalnih storitev in produktov ter boljši odnosi z uporabniki omenjenih storitev (Mele 2003, 39).

S pridružitvijo Slovenije v EU so se pokazali interesi, da bi zavarovalnice drugih članic EU vstopile na slovenski trg (prek prijave AZN), vendar je tujih zavarovalnic za zdaj pri nas malo.

Prav tako ni mogoče pričakovati, da bi jih bilo v bližnji prihodnosti bistveno več. A tudi že obstoječe tuje zavarovalnice pri nas, posebno tiste, ki so del velikih zavarovalnih skupin, bodo ob vpeljavi režima Solventnost II predstavljale slovenskim zavarovalnicam hudo konkurenco.

Imele bodo namreč konkurenčno prednost uveljavitve internih modelov izračunavanja zahtevanega kapitala za nepričakovana tveganja, ki bodo ugodnejši od standardnih modelov izračuna, ki jih bo uporabljala večina slovenskih zavarovalnic. Zato ostajajo domači zavarovalniški stebri še vedno strateška nujnost slovenskega zavarovalništva. V Slovenijo ne bo prišlo veliko zavarovalnic iz držav, ki niso članice EU, morda kakšna iz Švice ali celo iz bližnjih držav, npr. Hrvaške (Šker 2006, 14-15).

5.4 Povezovanje zavarovalnic z bankami

Zavarovalnice se za povezave z bankami zanimajo predvsem zaradi možnosti prodaje zavarovanj prek številnih bančnih podružnic in poslovalnic. Hkrati s tem pa si pridobijo obširne bančne baze o strankah, kar jim omogoča večjo prodajo in pridobivanje novih zavarovancev.

Skupen tržni nastop pa zavarovalnici omogoča večji tržni delež. Hkrati pa se lahko z nalaganjem sredstev prek banke uresničijo načela varnosti in likvidnosti, ki jih v posameznih državah zahteva zakonodaja.

Prednosti:

- Zavarovalnica in banka oblikujeta nove storitve.
- Zavarovalnica in banka zagotavljata skupni tržni nastop - povečanje njunega tržnega deleža.
- Trženje premoženjskih zavarovanj, ko gre za industrijo ali transport, je mogoče zavarovati z bančnim kreditom.
- Uveljavitev skupne tržne strategije - osebna zavarovanja je mogoče tržiti na okencih bank, pri čemer je lahko zavarovalna polica tudi vrednostni papir, ki ga banka upošteva kot garancijo.

Prednost za zavarovalnice je tudi ta, da so prodajalci zavarovanj bolj aktivni in bolj agresivni kot bančni uslužbenci. Storitve, ki jih ponujajo, temeljijo na natančni analizi strankinih potreb in njenega finančnega premoženja. Ta prednost se bo povečala, če se bo povečalo povpraševanje po celovitih finančnih storitvah. V primeru, da bi se ponudba finančnih storitev povečala, bi se povečala tudi potreba po svetovanju, preden bi se stranka odločila za nakup storitve.

Slabosti:

- Nevarnost za zavarovalnico je predvsem v tem, da bi banka, kapitalsko povezana z zavarovalnico, hotela favorizirati določena zavarovanja z namenom, da po naravi bančno tveganje prenese na zavarovalnico.
- Nevarnost bi lahko bila toliko večja, če bi taka zavarovanja dolgoročno porušila kakovost zavarovalnega portfelja.
- Ne bi bila dovolj aktuarsko preizkušena, pri čemer bi bila že po svoji naravi tvegana, s stališča pričakovanega škodnega dogodka pa nepredvidljiva.
- Kakovostno nalaganje sredstev rezerv in rezervacij ter matematične rezerve za življenjska zavarovanja, kar lahko zavarovalnica uresniči prek banke, v skladu s strukturo naložb, je podlaga za varno časovno izravnavo nevarnosti.

Za zavarovalnice tudi ni v prvi vrsti pomembno načelo čim višje donosnosti naložb, ampak načelo varnosti naložb, medtem ko je bankam ena osnovnih dejavnosti doseganje visoke donosnosti. Ob neprimerni naložbeni politiki imajo lahko zavarovalnice težave pri izravnavanju nevarnosti in z izplačevanjem škod (Bregar 2005, 20-21).

Banka in zavarovalnica se lahko ob sodelovanju veliko naučita ena od druge in tako izboljšata svoje poslovanje. Vsaka institucija ima njej lastne prijeme pri razvoju in ponudbi storitev, ki so lahko zanimivi tudi za drugo stran. Obenem imata tudi vsaka svoje razloge za tako obliko sodelovanja (Vičič 2005, 60).

Glavni razlogi za bančno zavarovalništvo v zavarovalnicah so naslednji (Vičič 2005, 60-61):

- Razširi se baza potencialnih strank in s tem možnost dodatne prodaje storitev.
- Vse večja konkurenca med bankami ob vse večjem krčenju obrestne marže je privedla do povečanja administrativnih in marketinških stroškov in tako znižala dobičkonosnost tradicionalnih bančnih storitev.

Zavarovalnice so privlačne za banke iz naslednjih razlogov:

- Zavarovalnice imajo zavarovalne zastopnike in zavarovalne svetovalce, to je dejavno in tržno odzivno prodajno moč, ki bi lahko postali ob dodatnem izobraževanju premoženjski svetovalci in bi ponudili celotnemu finančnemu trgu celoviti finančni servis.
- Zavarovalnice vzpodbujajo predstavo o varnosti in dolgoročnosti.

Zavarovalnice pa občutijo privlačnost bank iz naslednjih razlogov (Končina 2003, 8):

- Banke imajo pogosto široko mrežo svojih poslovalnic regionalno razpršeno.
- Mejni stroški distribucije zavarovanj prek banke so manjši, saj gre za enostavne zavarovalne storitve, ki so ponujene na enak način in z enakimi orodji, kot jih sicer uporablja pri trženju banka.
- Banke imajo dobro podobo pri svojih komitentih (pogosto boljšo, kot zavarovalnice pri zavarovancih).

Pri povezovanju bank in zavarovalnic so mišljene predvsem naslednje oblike (Vičič 2005, 66):

- Banka kupi zavarovalnico, ki je izvajala predvsem življenjska ali rentna zavarovanja ter s tem pridobi znanje in tržno mrežo za tovrstna zavarovanja.
- Zavarovalnica in banka se zaradi strateških interesov, zlasti na mednarodnih trgih medsebojno dokapitalizirata.

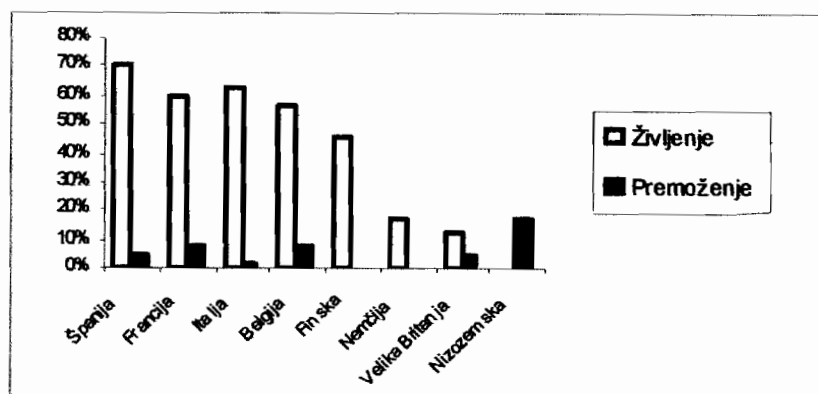
V prihodnosti je možno povezovanje med bankami in zavarovalnicami v ohlapnejšem in manj integriranem modelu, ki bo temeljilo na odprti infrastrukturi prodajnih kanalov in delni integraciji informacijskih sistemov med banko in zavarovalnico.

5.4.1 Bančno zavarovalništvo v EU

Gostota bančnega zavarovalništva v Evropi je zelo velika v nasprotju z nekaterimi ostalimi državami, kjer so rezultati dejansko nižji. Te države pa so severna Amerika, Azija ter Kitajska.

Bančno zavarovalništvo je doseglo največje uspehe prav v Evropi in to na področju življenjskega zavarovanja. Ponudba premoženjskih zavarovanj prek bančnih okenc je na bistveno nižji ravni, čeprav je tudi zaznati napredek, posebno v Franciji (slika 5.2). Razlogi za hiter razvoj tovrstnega poslovanja so predvsem v dejstvu, da je zakonodaja (poudarek je na bančni zakonodaji) bistveno manj omejevala kaj lahko spada v ponudbo bank, kot denimo zakonodaja v ZDA ali na Japonskem. Na trgih kot so Francija, Španija, Italija, se tako več kot 50 % premije za življenjska in pokojninska zavarovanja zbere prek bančnih poslovalnic. Na anglosaksonskih trgih, kjer se bančno zavarovalništvo še ni tako razmahnilo kot denimo na francoskem trgu, prevladujejo taki bančno-zavarovalni modeli, kjer bančne poslovalnice usmerjajo stranke k zavarovalniškim agentom, ali pa bančni komercialisti usmerjajo agente k strankam, ki bi bile primerne za nakup zavarovalniške storitve (Vičič 2005, 69).

Slika 5.2 Prodaja zavarovalnih polic prek bank

Vir: Vičič 2005, 69.

Dejstvo je, da se je bančno zavarovalništvo najhitreje razvilo v državah, v katerih kot najmočnejši finančni posredniki tradicionalno prevladujejo banke. V državah, v katerih je bolj navzoč trg vrednostnih papirjev, pa se bančno zavarovalništvo uveljavlja počasneje, a tudi napredek ni zanemarljiv (Vičič 2005, 69).

5.4.2 Bančno zavarovalništvo v Sloveniji

V zadnjih letih je bilo v Sloveniji dogajanje na področju življenjskih zavarovanj zelo dinamično. Z vidika načina ponudbe so najpomembnejše dejavnosti potekale na področju bančnega zavarovalništva, z vidika storitev pa je bilo največ pozornosti namenjene uveljavljanju življenjskih zavarovanj, vezanih na enote skladov. V zadnjem času so pravzaprav vse večje zavarovalnice, ki ponujajo tudi življenjsko zavarovanje, tako ali drugače pristopile k razvoju bančnega zavarovalništva. Med pomembnejšimi povezavami velja omeniti povezavo Zavarovalnice Triglav in Abanke, banke SKB in zavarovalnice Generali, zavarovalnice Maribor in banke NKBM ter bank skupine NLB in zavarovalnice NLB vita (Vičič 2005, 70).

Začetki povezovanja zavarovalnice Triglav, d.d. z bankami segajo v sredino devetdesetih, ko so se skupaj z NLB banko ob enakomerno porazdeljenem lastništvu, odločili za skupno sodelovanje v zavarovalnici Concordia, d.d., ki naj bi prek bančne mreže NLB, d.d., prodajala življenjska zavarovanja. O tako imenovanem bančnem zavarovalništvu se je v Sloveniji začelo močneje razmišljati s prihodom belgijske bančno-zavarovalniške skupine KBC v NLB. Banke so vse bolj prevzemale pobudo za povezavo z zavarovalnico za trženje in prodajo bančnih zavarovanj (Bregar 2005, 33).

Primer bančnega zavarovalništva v Sloveniji je opis banke NLB. NLB je uveljavljal bančno zavarovalništvo s svojim partnerjem in lastnikom KBC. Belgijska bančno - zavarovalniška hiša je bančno zavarovalništvo uporabljala kot osrednjo prodajno pot na vseh trgih srednje in vzhodne Evrope. Res je tudi, da bančnemu zavarovalništvu strokovnjaki pripisujejo bistveno več možnosti za uspeh, če sta partnerja kapitalsko povezana, kar velja za KBC in NLB, kot pa če sta zgolj poslovna partnerja.

NLB Naložba Vita plus:

- Je naložbeno življenjsko zavarovanje z možnostjo postopnega varčevanja ali enkratne naložbe v investicijske sklade. Osnovnemu zavarovanju je mogoče priključiti dodatno nezgodno zavarovanje, ki krije nevarnost smrti zaradi nezgode in popolne trajne invalidnosti zaradi nezgode ter zavarovanja kritičnih bolezni.
- Namenjena je vsem, ki želijo ob sprejemu določenega tveganja dosežati možno višje donose na svoja sredstva, kot jih ponujajo tradicionalni varčevalni programi, hkrati pa poskrbeti za svojo prihodnost in prihodnost družine.

NLB Varčevanje Vita plus:

- Je varčevanje z življenjskim zavarovanjem, ki ponuja zajamčen donos na privarčevana sredstva in možnost udeležbe v letnem presežku. Osnovnemu zavarovanju je mogoče priključiti tudi dodatno nezgodno zavarovanje, ki krije nevarnost smrti zaradi nezgode in popolne trajne invalidnosti zaradi nezgode ter zavarovanje kritičnih bolezni.
- Namenjeno je vsem, ki želijo varčevati in pri tem dosežati zajamčen donos, hkrati pa poskrbeti za svojo prihodnost in prihodnost družine.

NLB Naložba Vita 1, 2, 3:

- Je naložba v življenjsko zavarovanje, vezana na enote investicijskega sklada. Storitve ponuja življenjsko zavarovanje za primer smrti in dodatno zavarovalno kritje za primer nezgodne smrti.

Po preteku zavarovalne pogodbe si upravljalec sklada prizadeva izplačati neto vplačano premijo (vplačana premija, znižana za vstopne stroške) in možni donos. (Kramar, Vičič 2004, 14).

Glavne prednosti vseh treh zavarovalno-bančnih storitev so (Kramar, Vičič 2004, 16):

- Prilagodljivo vplačevanje premij skladno z željami komitentov.
- Prilagodljivo zavarovalno kritje in zavarovalne vsote po nizki ceni.
- Zavarovanje začne veljati takoj prihodnji dan po podpisu in vplačilu prve premije

Če govorimo o zavarovalnem delu bančno - zavarovalne storitve, lahko v nekaj vrsticah navedemo, kaj ponujajo naše banke (Šker 2006, 18):

- Življenjska zavarovanja, ki se ponavadi tržijo s kreditnimi zavarovanji (življenjsko zavarovanje s stalno ali padajočo zavarovalno vsoto).
- Življenjska zavarovanja z naložbenim tveganjem (povezava življenjskega zavarovanja z varčevalnim delom, ki se nalaga v investicijske sklade v lasti banke ali drugih).

Dve osnovni obliki bančnega zavarovalništva v Sloveniji sta:

- V bančne storitve (kot so krediti, kartice, in osebni računi) vgrajena življenjska in nezgodna zavarovanja, ki predstavljajo dodano vrednost bančnih storitev, s katero bi povečali zadovoljstvo in nagradili zvestobo najboljših komitentov banke ali kot kritje dolga v primeru smrti.
- Varčevanje in naložbe z življenjskim zavarovanjem, sestavljajo različne storitve, odvisno od oblike upravljanja s prihranki glede na komitentovo pripravljenost za prevzem tveganja.

Bančno zavarovalništvo pomeni združitev finančnih storitev, ki jih ponujata banka in zavarovalnica z izpopolnjevanjem storitev, tako v razsežnostih bančništva kakor tudi zavarovalništva (Narasimhan 2000, 4).

Povezovanje zavarovalnic z bankami poteka v 3 fazah, in sicer:

- V prvi fazi: bančna ponudba najbolj preprostih produktov, ki ne zahtevajo visoke strokovnosti bančnega kadra (npr. življenjsko zavarovanje za primer smrti, kjer je zavarovalna vsota enaka višini odobrenega posojila in pada z nižanjem terjatve banke do posojilojemalca).
- V drugi fazi: ponudba bolj zahtevnih produktov, ki bodo od bančnega uslužbenca zahtevali večji napor pri prodaji: življenjsko zavarovanje je vezano na točke investicijskih skladov, življenjsko zavarovanje vezano na določene indekse, pokojninska zavarovanja.
- V tretji fazi: premoženjska zavarovanja (zaposlitev upravljalcev škod, povezati se s klicnimi centri in asistenčnimi družbami).

»V nadaljevanju bom naštela nekaj predpostavk in omejitev pri bančnem zavarovalništvu«.

Predpostavke (Vičič 2005, 70-71):

- Hitremu razvoju bo sledila tudi država predvsem na področjih nadzora in davčne politike.
- V razvitih državah se bo vse bolj uveljavljala praksa enotnega nadzora vseh ponudnikov finančnih storitev.
- Pričakovati je znižanja obrestnih mer pri bančnih depozitih.

Omejitve:

- Neučinkovita »večopravilnost« uslužbencev pri bančnih okencih.
- Daljši čas, potreben, da bodo bančni delavci omenjeno »dodatno delo« sprejeli za svoje.
- Relativno visoki stroški, ki jih ima banka z uvajanjem bančnega zavarovanja (stroški pridobivanja dovoljenj in izobraževanja zaposlenih, preureditve prostorov in prilagajanja informacijskega sistema).

Podatki kažejo, da je bančno zavarovalništvo bolj učinkovito, če je stopnja integracije zavarovalnice in banke višja (najnižja stopnja je dogovor o distribuciji, nato kapitalsko povezovanje in nazadnje finančni holding). Večje slovenske finančne institucije imajo možnost postati vodilni finančni posredniki v jugovzhodni Evropi, vendar pa se bodo morale za ta položaj močno potruditi, saj so dejavnosti nekaterih vodilnih regionalnih bank in zavarovalnic na ciljnih trgih zelo intenzivne, kar napoveduje hud konkurenčen boj za prevlado v regiji (Vizjak 2007, 46).

6 SKLEP

Zavarovalništvo na slovenskih tleh sega že v leto 1900 in je do danes doživelo mnogo sprememb. Do druge svetovne vojne so naš trg obvladovale predvsem tuje zavarovalnice. Po vojni pa je Jugoslavija z administrativnimi ukrepi na področje zavarovalništva vnesla centralizacijo. V šestdesetih letih so oblasti administrativno zamenjale monopol z navidezno konkurenco, v sedemdesetih letih pa je prvič nastopilo obdobje tržnega zavarovalništva.

Z osamosvojitvijo Slovenije leta 1991 in njenim ciljem vključitve v EU, se je slovenska zavarovalna dejavnost močno približala praksi zahodnoevropskih držav. V okviru procesa vključevanja in usklajevanja zakonodaje s predpisi EU smo v razmeroma kratkem času, preko dveh zavarovalniških zakonov, oblikovali ustrezno zakonsko podlago, ki pa je našo državo vključila v enoten evropski zavarovalni trg.

Zavarovalnice so se morale vedno prilagajati živahnim političnim, gospodarskim in navsezadnje zelo pomembnim zakonodajnim spremembam v nekdanjih matičnih državah. Spremembe, ki so bile značilnost prejšnjih obdobj, slovenske zavarovalnice doživljajo tudi danes. Zavarovalništvo se je v Sloveniji v zadnjih letih močno razvilo. Pri prebivalstvu, posameznikih in odgovornih v gospodarskih družbah, je opazen porast zavarovalne zavesti, osnovne potrebe po zavarovanju premoženja in sebe. Vse to je navsezadnje posledica družbenih sprememb v zadnjih 20 letih.

Slovenski trg življenjskih zavarovanj spada med razvijajoče se trge. Širijo se vrste in izbire zavarovanj, zavarovalnice z medsebojnimi združitvami pa vedno bolj utrjujejo svoj portfelj ter se povezujejo z bankami. Na podlagi tega je nastalo tudi bančno zavarovalništvo, ki predstavlja veliko vlogo v gospodarstvu. Razlogi za njegovo uvedbo so tako na strani banke kot zavarovalnice, pri čemer pa je potrebno upoštevati razlike, ki jih takšno združevanje prinaša.

Kako bo v prihodnje z razvojem bančnega zavarovalništva, je seveda odvisno od vpletenih strani, pa tudi od splošnega okolja, v katerem delujejo posamezni ponudniki. Vsekakor bo čas pokazal, kako uspešno se bodo v Sloveniji povezale posamezne finančne institucije pri bančništvu in zavarovalništvu.

LITERATURA IN VIRI

- Aver, Boštjan in Janez Pustatičnik. 2004. Možnosti razvoja zavarovalništva v Sloveniji. *Gibanje bruto zavarovalnih premij*, 285-287. Portorož: Slovensko zavarovalno združenje.
- Bregar, Ines. 2005. *Vloga bančnega zavarovalništva v Sloveniji*. Diplomsko delo, Ekonomska fakulteta.
- Bijelič, Mile. 1998. *Zavarovanje in pozavarovanje*. Ljubljana: Slovenica, zavarovalna hiša.
- Boncelj, Jože. 1983. *Zavarovalna ekonomika*. Maribor: Obzorja.
- Flis, Slavko. 1995. *Zbrani spisi o zavarovanju III. knjiga*. Ljubljana: Pozavarovalnica Sava: Zavarovalnica Triglav.
- Gorišek, Jurij. 2004. Razvoj zavarovalne zakonodaje in zavarovalnega nadzora v Sloveniji. *Obdobje od leta 2000 do leta 2007*, 38-42. Portorož: Slovensko zavarovalno združenje.
- Grobelnik, Mojca. 2003. *Vključevanje slovenskega zavarovalništva*. Diplomsko delo, Ekonomska fakulteta.
- Ihanec, Klementina, Leo Ivanko, Simona Šime. 1999. *ABC zavarovalništva s praktičnimi primeri*. Maribor.
- Končina, Miro. 1995. *Trženje osebnih in premoženjskih zavarovanj na slovenskem zavarovalnem trgu*. Ljubljana.

- Kristl, Marko. 1994. *Napoved razvoja zavarovalništva v Sloveniji*. Diplomsko delo, Ekonomska fakulteta.
- Mele, Andreja. 2003. *Razvoj zavarovalništva v Sloveniji*. Diplomsko, Ekonomska fakulteta.
- Narasimhan C.r. 2000. Bankassurance. *Marriage of banking and insurance*, 4. The hindu Corporation.
- Ojsteršek, Vojka. 2005. *Zavarovalništvo*: Skripta za predmet. Celje: Visoka komercialana šola.
- Škufca, Franc. 2003. *Zavarovalstvo na slovenskem*. Ljubljana: Pegaz International.
- Aver, Boštjan in Janez, Pustatičnik. 2004. *Povezovanje zavarovalnic z bankami*. [Http://www.zav-zdruzenje.si/docs/prezentacije](http://www.zav-zdruzenje.si/docs/prezentacije).
- Bancassurance: Emerging trends, opportunities and challenges*. Dosegljivo na: <http://www.swissre.com>.
- Končina, Miroslav. 1998. Razvojne dileme zavarovalništva v državah na prehodu. *Bančni vestnik* 47, št. 5.
- Končina, Miroslav. 1998. Slovensko zavarovalništvo na pragu Evrope. *Bančni vestnik* 47, št. 10.
- Končina, Miroslav. 2002. Aktualni razvojni položaj slovenskega zavarovalništva. *Bančni vestnik* 51, št. 9.

- Končina, Miroslav. 2003. Olastninjenje slovenske zavarovalnice na evropskem zavarovalnem trgu. *Bančni vestnik* 52, št. 12.
- Končina, Miroslav. 2003. Zavarovalno bančništvo in možnost nastanka finančnih stebrov. *Bančni vestnik* 52, št. 3.
- Kramar, Marjan in Miran Vičič. 2004. Bančno zavarovalništvo in skupina NLB, primer NLB Vita. *Bančni vestnik*, št. 7/8.
- Lastniška struktura slovenskih zavarovalnic*. 2004. Dosegljivo na: <http://www.zav-zdruzenje.si>.
- Ocena stanja in razvoja slovenskega zavarovalniškega sektorja*. Dosegljivo na: <http://www.vzd.gov.si/vrs//util/bin.php>.
- Statistični zavarovalniški bilten. 2006. [Http://www.zav-zdruzenje.si](http://www.zav-zdruzenje.si).
- Statistični zavarovalniški bilten. 2007. [Http://www.zav-zdruzenje.si](http://www.zav-zdruzenje.si)
- Šker, Tristan. 2006. Ponudba zavarovanj za uspešno trženje bančno-zavarovalnih storitev *Zavarovalniški horizonti*, letnik 2, št. 4.
- Šker, Tristan. 2008. Značilnosti in priložnosti tujih zavarovalnih trgov. *Zavarovalniški horizonti*, letnik 4, št. 1.
- Tržni položaj zavarovalnic*. 2007. Dosegljivo na: <http://www.podlupo.blogspot.com>.
- Tržni deleži zavarovalnic, premija za januar*. 2008. Dosegljivo na: <http://www.zav-zdruzenje.si>.

Vičič, Miran. 2005. Bančno zavarovalništvo. *Zavarovalniški horizonti*, letnik 1, št. 2.

Vizjak, Andrej. 2007. Bodo slovenske banke in zavarovalnice preživele proces mednarodne koncentracije finančnega sektorja. *Manager*, maj, št. 5.

Zakon o zavarovalništvu. *Uradni list RS*, št. 13/00, 91/00 in 21/02.

Zakon o zavarovalnicah. *Uradni list RS*, št. 64/94.

